

DOI: <https://doi.org/10.36719/2663-4619/118/113-116>

Fəxri Səhratlı

Azərbaycan və Turizm Menecment Universiteti
magistrant

<https://orcid.org/0009-0001-9801-4237>
fsahratli@gmail.com

Azərbaycanda qonaqpərvərlik sənayesinin əsas komponentləri və funksional strukturu

Xülasə

Azərbaycanda qonaqpərvərlik sənayesi milli mədəniyyət və beynəlxalq standartların harmoniyasına əsaslanan, turizm sektorunun vacib hissəsini təşkil edən strateji bir sahədir. Bu sənaye, ölkənin iqtisadi inkişafında, mədəni irsin təbliğində və beynəlxalq əlaqələrin genişləndirilməsində mühüm rol oynayır. Əsas məqsəd qonaqlara yüksək keyfiyyətli xidmət təqdim etməklə yanaşı, Azərbaycanın zəngin mədəniyyətini və təbiətinin gözəlliklərini tanıtmadır. Qonaqpərvərlik sənayesinin əsas komponentləri arasında otellər, restoranlar, turizm xidmətləri və mədəniyyət-əyləncə obyektləri xüsusi yer tutur. Müxtəlif kateqoriyalı otellər qonaqların rahatlığını təmin edir, qonaq evləri isə milli üslubda daha sadə, lakin səmimi atmosfer yaradır. Restoranlar Azərbaycan mətbəxinin zənginliyini əks etdirərək həm yerli, həm də xarici turistlərə yüksək səviyyəli kulinariya təcrübəsi təqdim edir. Turizm agentlikləri isə təbiət turizmi, mədəni ekskursiyalar və macəra turları kimi xidmətlərlə qonaqların ehtiyaclarına cavab verir.

Sənayenin funksional strukturu kompleks xidmətlərin inteqrasiyasına əsaslanır. Müştəri yönümlü xidmətlər qonaqların komfortunu və məmnuniyyətini təmin edir. Nəqliyyat və logistik xidmətlər turist axınını düzgün şəkildə idarə etməyə imkan verir. Eyni zamanda, rəqəmsal texnologiyaların tətbiqi rezervasiya proseslərini asanlaşdırır və xidmət keyfiyyətini artırır. Xarici turistlərə yönəlmiş xidmətlər isə Azərbaycanın beynəlxalq turizm bazarındakı mövqeyini gücləndirir.

***Açar sözlər:** qonaqpərvərlik, mədəniyyət, turizm, xidmət, milli irs*

Fakhri Sahratli

Azerbaijan University of Tourism and Management
Master student

<https://orcid.org/0009-0001-9801-4237>
fsahratli@gmail.com

Main Components and Functional Structure of the Hospitality Industry in Azerbaijan

Abstract

The hospitality industry in Azerbaijan is a strategic sector based on the harmony of national culture and international standards, constituting an important part of the tourism sector. This industry plays an important role in the country's economic development, promotion of cultural heritage and expansion of international relations. The main goal is to provide high-quality service to guests, as well as to introduce the rich culture and beauty of Azerbaijan's nature. Hotels, restaurants, tourism services and cultural and entertainment facilities occupy a special place among the main components of the hospitality industry. Hotels of various categories provide comfort to guests, while guest houses create a simpler but more friendly atmosphere in the national style. Restaurants offer a high-level culinary experience to both local and foreign tourists, reflecting the richness of Azerbaijani cuisine. Travel agencies, on the other hand, meet the needs of guests with services such as nature tourism, cultural excursions and adventure tours.

Keywords: Hospitality, culture, tourism, service, national heritage

Giriş

Qonaqpərvərlik sənayesi müasir dövrdə global turizm və iqtisadiyyatın inkişafında mühüm rol oynayan sahələrdən biridir. Azərbaycanda qonaqpərvərlik ənənələrinin tarixi kökləri və zəngin mədəni irsi bu sahənin inkişafı üçün əlverişli şərait yaradır. Qonaqpərvərlik sənayesinin düzgün təşkil olunması, milli mədəniyyətin tanınması və iqtisadi artımın təmin olunması baxımından aktuallığını daha da artırır (Abdullayev, 2021).

Tədqiqat

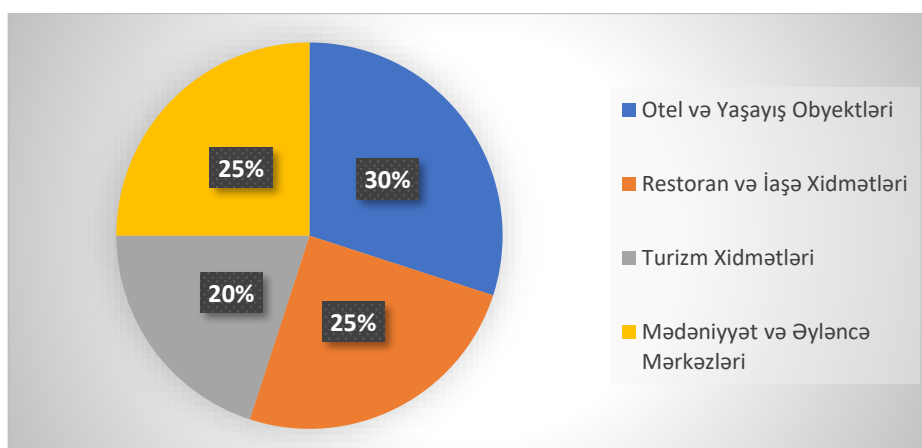
Qonaqpərvərlik və turizm sahəsində aparılan tədqiqatlar Azərbaycan mədəniyyətinin, iqtisadi inkişafının və milli dəyərlərinin təbliği baxımından əhəmiyyətlidir. Bu sahədə müxtəlif müəlliflərin əsərləri, mövzunun fərqli aspektlərini işıqlandıraraq, həm nəzəri, həm də praktik biliklər təqdim edir. İbrahimov M. tərəfindən yazılmış “Turizm və Qonaqpərvərlik Tədqiqatları Jurnalı” qonaqpərvərlik sənayesinin iqtisadi və mədəni təsirlərini təhlil edərək, sahənin inkişaf perspektivlərini işıqlandırır. Əsər turizm mütəxəssisləri üçün vacib məlumat mənbəyidir (Turizm və Qonaqpərvərlik Tədqiqatları, 2022).

Hüseynov İ. və Əfəndiyeva N. tərəfindən yazılmış “Turizmin əsasları” dərsliyi, turizm sahəsində təhsil alan tələbələr üçün nəzərdə tutulmuşdur. Əsər, turizmin müxtəlif növləri, onun inkişaf istiqamətləri və sosial-mədəni təsirləri haqqında geniş məlumat verir. Bu dərslikdə qonaqpərvərlik və turizm sənayesi arasındakı əlaqə xüsusi vurğulanır. Məmmədova İ. isə “Azərbaycanda çay mədəniyyəti” adlı əsərində çay mədəniyyətinin tarixi və etnoqrafik aspektlərini tədqiq edir. Əsər, qonaqpərvərlik ənənələrində çay süfrəsinin xüsusi yerini işıqlandırır və onun milli kimliyin bir hissəsi kimi əhəmiyyətini göstərir (İbrahimov, 2018).

Material və metod

Qonaqpərvərlik sənayesi turizm, mədəniyyət və iqtisadi inkişafı sıx bağlı olan strateji bir sahədir. Azərbaycanda bu sektor milli dəyərlər və beynəlxalq standartlar əsasında formalaşmışdır. Qonaqpərvərlik sənayesinin əsas məqsədi qonaqlara yüksək keyfiyyətli xidmət təqdim etməklə ölkənin mədəni irsini və turizm potensialını təbliğ etməkdir. Qonaqpərvərlik sənayesinin əsas komponentlərindən biri olan otel və yaşayış obyektləri qonaqlara rahat və yüksək keyfiyyətli yaşayış şəraiti təqdim edir. Azərbaycanda bu sahə müxtəlif kateqoriyalı otellərdən, qonaq evlərindən və kənd evlərindən ibarət geniş seçimi ilə fərqlənir (Məmmədova, 2022). Ölkənin paytaxtı və böyük şəhərlərində beynəlxalq standartlara uyğun lüks otellər fəaliyyət göstərir ki, bu da həm yerli, həm də xarici turistlərin rahatlığını təmin edir. Bununla yanaşı, regionlarda ənənəvi Azərbaycan üslubunda inşa edilmiş qonaq evləri xüsusi diqqət cəlb edir. Bu obyektlər yalnız qonaqlara rahatlıq təqdim etməklə kifayətlənmir, həm də onlara Azərbaycanın unikal mədəniyyətini yaxından tanımaq imkanı yaradır (Abbasov, 2009).

Qrafik 1. Azərbaycanda Qonaqpərvərlik Sənayesinin Əsas Komponentlərinin Payı.

Mənbə: Azərbaycan Turizm və Menecment Universiteti. (2024). *Turizm və qonaqpərvərlik tədqiqatları* (Beynəlxalq jurnal). Bakı: Mütərcim. ISSN 2409-6032 / E-ISSN 2959-8389

Qonaqpərvərlik sənayesinin funksional strukturu, müxtəlif xidmət sektorlarının qarşılıqlı əlaqəsini və integrasiyasını əhatə edir ki, bu da ümumi sistemin səmərəliliyini artırır. Müştəri yönümlü xidmətlər bu strukturun əsasını təşkil edir. Müasir qonaqpərvərlik sektorunda əsas məqsəd qonaqların rahatlığını təmin etmək, yüksək keyfiyyətli xidmətlər təqdim etmək və müştəri məmnuniyyətini maksimum səviyyədə saxlamaqdır. Bu istiqamətdə otel və restoran sektorlarında personalın peşəkarlığına xüsusi diqqət yetirilir. Həmçinin, xidmətlər qonaqların fərdi tələblərinə uyğun olaraq fərdiləşdirilir ki, bu da onlarda müsbət təəssürat yaradır (Hüseynov, Əfəndiyeva, 2007).

Logistika və dəstək xidmətləri qonaqpərvərlik sənayesində mühüm yer tutur. Turistlərin daşınması, otellərə yerləşdirilməsi, turların təşkili və ümumi logistik tələblərin təmin olunması bu sahədə fəaliyyət göstərən müəssisələrin uğurunu təmin edən əsas amillərdəndir (United Nations World Tourism Organization (UNWTO), 2021). Xüsusilə hava limanlarından otellərə transfer xidmətləri, nəqliyyat vasitələrinin asan rezervasiya imkanları və turlar zamanı texniki dəstəyin təmin olunması turistlər üçün böyük əhəmiyyət kəsb edir. Azərbaycanın müxtəlif bölgələrində bu xidmətlərin inkişafı regional turizmin təşviqi baxımından vacibdir (Əkərimov, 2008).

Azərbaycanda qonaqpərvərlik sənayesi son illərdə əhəmiyyətli inkişaf göstərmişdir. Azərbaycan Otel Assosiasiyasının məlumatına görə, 2020-ci ilin mart ayında ölkəyə gələn turistlərin sayı COVID-19 pandemiyası səbəbindən 62% azalmışdır. Bununla belə, 2020-ci ilin fevral ayında gələnlərin sayı 16%, yanvar ayında isə 18% artım göstərmişdir. Azərbaycan Dövlət Statistika Komitəsinin "Azərbaycan - faktlar və rəqəmlər 2023" bukletinə əsasən, 2022-ci ilin ilkin məlumatları ölkənin sosial-iqtisadi vəziyyətində müsbət dinamikanı əks etdirir (Əliyeva, 2020). Azərbaycan Turizm Bürosunun məlumatına görə, ölkəyə gələn turistlərin sayı, xərcləri və səfərlərin məqsədləri barədə müvafiq və etibarlı məlumatlar aylıq hesabatlarda dərc edilir. Bu məlumatlar turizm siyasətinin və sənayenin inkişafının əsasını təşkil edir (Quliyev, 2022). Azərbaycanın qonaqpərvərlik sənayesində peşəkar kadrların, o cümlədən personal və menecment səviyyəsində, çatışmazlığı hələ də aktual problem olaraq qalmaqdadır. Bu sahədə müxtəlif iqtisadi həllərin tətbiqi ilə davamlı inkişafa və daha əlçatan xidmətlərə nail olmaq mümkündür. Azərbaycanın mehmanxana sənayesi yeni brend mehmanxanalar, rəqəmsal innovasiyalar və davamlı təcrübələrlə sürətlə inkişaf edir. Bu inkişaf turizmi artırır, iş yerləri yaradır və ölkənin iqtisadi və qlobal cəlbediciliyini artırır (Hacıyev, 2019; OECD, 2020).

Nəticə

Azərbaycanda qonaqpərvərlik sənayesi milli dəyərlərin qorunması və beynəlxalq standartların tətbiqi ilə ölkənin turizm və mədəniyyət sahəsindəki inkişafında mühüm rol oynayır. Otel və restoran şəbəkələrindən başlayaraq mədəniyyət obyektlərinə qədər geniş komponentlərdən ibarət olan bu sənaye, həm yerli, həm də xarici turistlər üçün yüksək keyfiyyətli xidmətlər təqdim edir. Funksional strukturun düzgün qurulması, innovativ yanaşmaların tətbiqi və müştəri məmnuniyyətinə yönəlmiş xidmət strategiyaları sayəsində, qonaqpərvərlik sektoru Azərbaycanın iqtisadi inkişafına və beynəlxalq imicinin güclənməsinə töhfə verir. Bu sənaye yalnız iqtisadi gəlir mənbəyi deyil, həm də ölkənin mədəni irsini və qonaqpərvərlik ənənələrini dünyaya təqdim edən bir platformadır.

Ədəbiyyat

1. Abbasov, N. (2009). *Mədəniyyət siyasəti və mənəvi dəyərlər* (s. 444).
2. Abdullayev, S. M. (2021). *Turizm və qonaqpərvərlik sənayesinin inkişafı: Azərbaycan modeli*. Elm və Təhsil Nəşriyyatı.
3. Əkərimov, M. M. (2008). *Otel* (Dərs vəsaiti, s. 345). Bakı Dövlət Universiteti, Coğrafiya fakültəsi Elmi Şurası.
4. Əliyeva, R. A. (2020). Azərbaycanda mehmanxana biznesinin təşkili və idarə edilməsi. *Turizm və Sosial Tədqiqatlar Jurnalı*, 4(2), 45–53.

5. Hacıyev, R. Q. (2019). Qonaqpərvərlik sənayesinin struktur elementləri və onların qarşılıqlı əlaqəsi. *Azərbaycan Turizm Jurnalı*, 3(1), 22–31.
6. Hüseynov, İ., & Əfəndiyeva, N. (2007). *Turizmin əsasları* (Dərslik, s. 442). Azərbaycan Dövlət Mədəniyyət və İncəsənət Universiteti.
7. İbrahimov, M. (2018). Turizm və Qonaqpərvərlik Tədqiqatları jurnalı, 1, 259.
8. Quliyev, T. A. (2022). Azərbaycanın turizm sektorunda xidmət keyfiyyəti və müştəri məmnuniyyəti. *İqtisadiyyat və İdarəetmə*, 6(3), 61–68.
9. Məmmədova, İ. (2022). *Azərbaycanda çay mədəniyyəti: Tarixi-etnoqrafik tədqiqat* (s. 256). Elm və Təhsil.
10. Organisation for Economic Co-operation and Development. (2020). *Trends and policies in tourism: Azerbaijan country profile*. OECD Publishing.
11. Turizm və Qonaqpərvərlik Tədqiqatları. (2022). *Turizm və Qonaqpərvərlik Tədqiqatları (Beynəlxalq jurnal)* (s. 131). Delta Uni MMC. ISSN 2409-6032.
12. United Nations World Tourism Organization. (2021). *Hospitality and tourism sector performance in Eastern Europe and the Caucasus*. UNWTO Publications.

Daxil oldu: 09.01.2025

Qəbul edildi: 23.04.2025